

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY V DOMOVĚ MLÁDEŽE

Leisure Time Activities in the Youth Home

Bakalářská práce

Jana Kašparová

Školský management

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití uvedených informačních zdrojů.

V Olomouci dne 26.3. 2012

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup při zpracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	4
1 VOLNÝ ČAS	6
1.1 Pojem „volný čas“	6
1.2 Funkce volného času	7
1.3 Výchova a volný čas	8
1.3.1 Funkce výchovy ve volném čase	9
1.3.2 Výchova mimo vyučování	10
2 VÝVOJOVÉ OBDOBÍ ADOLESCENCE	12
2.1 Procesy a změny v adolescenci	12
2.1.1 Tělesné změny	12
2.1.2 Psychické změny	13
2.1.3 Socializace a vztahy dospívajících	14
2.2 Adolescenti a volný čas	15
3 DOMOV MLÁDEŽE	17
3.1 Základní pojmy související s domovem mládeže	17
3.2 Volnočasové aktivity v domově mládeže a jejich dělení	19
4 TAUFEROVA SOŠ VETERINÁRNÍ KROMĚŘÍŽ	20
4.1 Charakteristika a historie školy	20
4.2 Domov mládeže	21
4.2.1 Organizační struktura domova mládeže	21
4.2.2 Materiální vybavení domova mládeže	22
4.2.3 Volnočasové aktivity v domově mládeže	23
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	25
5.1 Cíl a obsah výzkumného šetření	25
5.2 Metoda výzkumného šetření a výzkumný soubor	25
5.3 Vyhodnocení výzkumného šetření	26
5.4 Shrnutí výzkumného šetření	38
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	42
PŘÍLOHA	44

ÚVOD

Volnočasové aktivity umožňují prožívání kladných pocitů, odreagování, poznávání vlastních možností, podněcují tvořivost, kamarádství, samostatnost a pomáhají rozvíjet celou lidskou osobnost. Jsou jedním z hlavních pilířů mimoškolní výchovy, která se uskutečňuje, mimo jiné, také v domovech mládeže. V současné době není snadné zvolit či vybrat takové aktivity, které by oslovily současnou mládež tak, aby splňovaly její představy a byly reálné v prostředí domova mládeže.

Tato bakalářská práce nám může pomoci poznat rozsah zájmů žáků Střední odborné školy veterinární v Kroměříži, neboť je zaměřena právě na jejich aktivity a možnosti trávení volného času v domově mládeže.

Jejím cílem je zjistit, jak žáci volný čas využívají, kým jsou ovlivňováni a jaké aktivity preferují. Chceme také ověřit, zda jim vyhovuje nabídka volnočasových aktivit domova mládeže a jaké nové aktivity by rádi využívali.

Úvodní část se věnuje tématu volného času obecně, základním pojmům, specifikům volného času mládeže, funkcím volného času a mimoškolní výchově.

Druhá část práce shrnuje základní poznatky o období dospívání. Procesy a změny v adolescenci, vývoj základních schopností, dovedností a zájmů, které toto období provázejí.

Závěrečná podkapitola této části je věnována vztahu mladé generace k volnému času, novým možnostem, které se jim v současné době nabízejí.

Základní pojmy charakterizující domov mládeže a dělení volnočasových aktivit jsou uvedeny ve třetí kapitole bakalářské práce. Na ně navazuje charakteristika Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži, její historie a základní popis. Samostatná kapitola je věnována domovu mládeže této školy, jeho organizační struktuře, materiálnímu vybavení, nabídce aktivit a možnostem trávení volného času.

Kapitolu, která popisuje výzkumné šetření, jsme rozdělili na cíl a obsah šetření, metodu výzkumného šetření, soubor a jeho průběh. Samostatná část je věnována vyhodnocení, shrnutí výsledků a závěru výzkumného šetření.

Výběr tématu bakalářské práce nebyl náhodný. O volnočasové aktivity v domově mládeže se zajímám po celou dobu svého působení v domově mládeže Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži, kde pracuji jako vychovatelka.

Toto téma považuji za velmi aktuální, neboť životní styl mladé generace a měnící se hodnoty ve společnosti mají velký vliv na obsah a strukturu prožívání volného času. Mnoho mladých lidí tráví svůj volný čas pasivně, především u počítače ve virtuálním světě. Správně zvolenou a vhodnou nabídkou aktivit jim můžeme poskytnout jinou alternativu prožívání volného času, protože již J.A. Komenský říkal: „V člověku je trvalé jen to, co získal v mladém věku“.

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas - jak krásná dvě slova a představy s nimi spojené! Většina z nás spojuje volný čas s činnostmi, které nás baví, přinášejí nám potěšení, radost a uvolnění. Rozdílné je pojetí a náplň volného času v různých obdobích života, přičemž nás ovlivňuje mnoho faktorů, z nichž tím základním je rodina a společnost, ve které vyrůstáme, nezastupitelnou roli má škola, pedagogové, kamarádi, vrstevníci, ale také literatura a v nemalé míře i hromadné sdělovací prostředky.

1.1 Pojem „volný čas“

Definice objasňující pojem „volný čas“ je celá řada, mnohdy jsou zcela rozdílné, neboť je zohledňováno hledisko, kterým se autor zabývá, např. sociologické, terapeutické, psychosociální, kulturní, ekonomické, psychologické či pedagogické.

Pojmem volný čas je možné obecně označit veškerý čas pro odpočinek, rekreaci, zábavu.

Pokud si vyhledáme význam pojmu volný čas v pedagogickém slovníku, je znění následující:

„... čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“

V další literatuře najdeme i jiná vyjádření téhož, např.:

„Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení.“ (Pávková, 2008, s. 31).

Velmi podobnou charakteristiku uvádí Hofbauer (2004): „... je to činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“

Hájek (2008) uvádí: „Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející.“ Autor do volného času zařazuje i odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace či účast na veřejném životě.

Velmi pěkně charakterizuje volný čas Němec (2002): „Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to

čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.“

Vážanský (1995), pohlíží na volný čas jako na společenský fenomén, který je ovlivněn celým společenským systémem.

„Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení.“ (Pávková, 2008, s. 13).

Stávající trend odklonu mladé generace od organizované činnosti v pevně stanovených strukturách zájmových útvarů (kroužků) vede pedagogy k nabídce spontánní zájmové činnosti tak, aby poskytovala prostor pro smysluplné naplňování volného času.

1.2 Funkce volného času

Funkce volného času můžeme rozdělit na individuální, kam patří rekreace, kompenzace, edukace a kontemplace. Komunikaci, integraci, participaci a enkulturaci řadíme mezi funkce všeobecné. Obě skupiny tvoří jednotu založenou na dialektickém vztahu jedince a společnosti.

Charakteristika jednotlivých funkcí potřeb dle Vážanského a Smékala (1995):

- potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu (rekreace): shromažďování sil, zotavení zdůrazňující zdraví, sexuální potřeby, zbavení se zátěží všedního dne a psychické uvolnění, pocit osvobození se od chybných a přemrštěných požadavků, odpočinek a spánek, dobrý zdravotní stav, dobrý pocit,
- potřeba vyrovnaní, rozptýlení a potěšení (kompenzace): vyrovnaní nedostatků, odstranění námahy, zřeknutí se nařízení, pravidel, předpisů a vazeb, uvolnění se od sledovaných cílů a účelů, přání přirozenosti, nezátíženosti, bezstarostnosti a velkorysosti, vědomé užívání života,
- potřeba poznání a učebního podněcování a dalšího učení (edukace): úsilí poznat a užívat nové, stimulující orientace a touha po zážitku, zvědavost v chování a jednání se zkouškami, výměna rolí a učení se jednat v rolích, potřeba zachování a potvrzení sebe sama, umění rozvíjet silné Já a změna osobnosti, potřeba učení a aktivizace vlastních možností jednání, kooperativní život,
- potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí (kontemplace): mít a umět získat čas pro sebe samého, uvědomění si sebe sama (pozorování sebe sama, autoreflexe), učení se znát a porozumět sobě samému (pocit vlastní ceny, sebevědomí), přání získat odstup od sebe samého, touha po přiměřené vzdálenosti (prostorové i vnitřní),

distancování se, osvobození sebe sama od stresu, shonu a nervového vypětí, zcela samostatný život, pocit vlastní individuality, nalezení identity,

- potřeba sdělení, kontaktu a družnosti (komunikace): sdělovací potřeba (rozhovor, zábava), touha nebát sám (hledání kontaktů), přání rozmanitých sociálních vztahů, intenzifikace zážitků společně tráveným časem s ostatními (pospolitost), objevení času pro jiného, zvýšené vnímání pocitů a úmyslů, empatie, láska, něžnost, erotika, sexuální kontakty,
- potřeba společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin (integrace): potřeba podpory a skupinové atmosféry, hledání emocionální jistoty, sociálního zabezpečení a stability, pocit spojení sebe sama s ostatními a vzájemné působení, práce a hry
- s ostatními, společné prožívání, uznání, společenské vědomí, vztahy v rodině, skupinový pocit, pozitivní sociální závazek (připravenost pomoci, ohled, tolerance), sociální učení ve skupině a se skupinou,
- potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí (participace): možnosti pro vlastní iniciativu a sebepojetí, účast podíl a spolupůsobení na dění, úsilí o společné cíle a realizaci společných záměrů, spolurozhodování, spoluúčast, spoluodpovědnost, připravenost ke kooperaci a solidaritě, utváření okolního prostředí sociálními akcemi,
- potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě (enkulturace): potřeba nezávislého růstu osobních schopností a nadání, prosazování vlastních myšlenek a různých řešení problémů, přání vlastního tvůrčího uplatnění, schopnost vyjádření, fantazie, spontaneita, rozvíjení a rozšiřování estetického pocitu a hojnost nápadů, vlastní motivovaný a sebou samým určený zážitek výkonu, produktivita hry, kulturní činnosti a iniciativy, aktivní účast a podíl.

1.3 Výchova a volný čas

Termín výchova bývá nejčastěji chápán jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu. (Hájek, 2008, s. 65). Výchova ve volném čase je rozvíjející se rozmanitý proces, který je ovlivňován prostředím a společností, ve které probíhá. Dle Hájka (2008), lze vztah pojmů výchova a volný čas vyjádřit trojím způsobem.

„Výchova pro volný čas (k volnému času) zdůrazňuje cílové zaměření této oblasti výchovy. Podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování schopností, dovedností, motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času. Termín výchova ve volném čase bere v úvahu specifické podmínky výchovy. Je součástí výchovného působení v té části lidského života, o které může člověk relativně svobodně rozhodovat. Pojem výchova volným časem

označuje aktivity ve volném čase, příslušné instituce, použité metody a formy jako prostředky výchovy.“

„Při využívání volného času se uplatňují v dialektické jednotě jednak objektivní možnosti člověka, jednak subjektivní (osobní) přání, zájmy, záliby, snahy aj. Výsledek působení pak závisí na řadě okolností a určujících (determinujících) vlivů objektivní nebo zobjektivizované skutečnosti.“ (Bláha, 1984, s. 50).

Pro úplnost je třeba uvést, že na výchovu a vzdělávání ve volném čase je zaměřena pedagogika volného času, její charakteristika vyjádřena slovy odborníka zní:

„Pedagogika volného času je jedním z oborů pedagogiky. Je to společenskovědní obor, věda o výchově ve volném čase, teorie výchovy ve volném čase. Pro práci s dětmi a mládeží školního věku se používá označení výchova mimo vyučování. Pedagogika volného času je velmi mladý vědní obor, její pojmový aparát je dosud poněkud neustálený, výklad pojmů je nejednotný.“ (Hájek, 2008, s. 65).

1.3.1 Funkce výchovy ve volném čase

Oblast výchovy ve volném čase má své specifické funkce. Dle Hájka, 2008, lze vymezit funkci výchovně – vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní.

Funkce výchovně – vzdělávací, na níž je kladen největší důraz, spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí vhodně volených pedagogických prostředků. V rámci této funkce je možné působit na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální. Volbou různorodých a zajímavých činností lze děti a mládež motivovat k osobnostně i společensky žádoucímu využívání volného času, k získání nových vědomostí a dovedností. Zároveň se rozvíjejí poznávací procesy a utvářejí žádoucí rysy osobnosti. Úspěchy ve volnočasových aktivitách přinášejí pocit uspokojení, příležitost k seberealizaci a kladnému sebehodnocení.

Funkce zdravotní podporuje zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj. Lze je podpořit mnoha způsoby, např. uspořádáním denního režimu s dostatkem odpočinku, pravidelným pohybem ve zdravém prostředí, správnými stravovacími návyky, vhodnými hygienickými návyky, dodržováním osobní bezpečnosti.

Sociální funkce má různá pojetí, která se liší podle prostředí, ve kterém výchova ve volném čase probíhá. Nejčastěji zajišťuje bezpečnost, péči o děti a dohled v době jejich nepřítomnosti doma nebo ve škole, tedy v době, kdy probíhají volnočasové aktivity. Sociální funkci výchovy ve volném čase lze chápat i jako příležitost k vyrovnaní rozdílů mezi nestejnými materiálními i psychologickými podmínkami dětí v rodinách.

Preventivní funkce výchovy ve volném čase je zahrnuta především v oblasti nespecifické primární prevence. Ta je velmi efektivní a výhodná, neboť snadnější je

problémům předcházet než je řešit. Prevence sociálně patologických jevů je směřována do oblastí: drogových závislostí, alkoholismu a kouření, kriminality a delikvence, virtuálních drog (počítače, televize, videa), patologického hráčství (gambling), záškoláctví, šikany, vandalismu a jiných forem násilného chování, xenofobie, rasismu a intolerance.

1.3.2 Výchova mimo vyučování

Charakteristikou výchovy mimo vyučování je prostředí, ve kterém se uskutečňuje, což jsou ve většině případů školská zařízení, kde si děti plní řadu povinností (příprava na vyučování, osobní hygiena, veřejně prospěšné práce) a zároveň jim umožňují běžné aktivity jako je zábava, rekreace a odpočinek. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formuje jeho hodnotové zájmy, uspokojuje a kultivuje významné lidské potřeby, rozvíjí specifické schopnosti a upevňuje morální vlastnosti.

Tato oblast výchovy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní a sociální.

Výchova mimo vyučování dle Hájka i Pávkové má tyto základní znaky: probíhá mimo povinné vyučování, nemá na ni bezprostřední vliv rodina, uskutečňuje se převážně ve volném čase a je institucionálně zajištěna. (Hájek, Pávková, 2008).

V současné době je nepochybné, že na výchovu ve volném čase mají obrovský vliv média a moderní komunikační technologie. S nimi spojené aktivity jako hraní počítačových her a videoher, komunikace na různých sociálních sítích (Facebook, Lidé.cz, Twitter apod.) vrhají, děti a mládež do částečné až úplné izolace. Bývají jedním z důvodů nezájmu o volnočasové aktivity.

„Oblast výchovy mimo vyučování prochází v současné době mnoha změnami, klade se důraz především na:

- využití odbornosti a zájmů pedagogů při organizaci zájmové činnosti,
- respektování dítěte, zejména při využívání volného času,
- propojení zájmových činností s vyučováním, využití jejich výsledků pro zkvalitnění výuky a naopak,
- zachování principu dobrovolnosti,
- individualizaci výchovného působení, práci s malými sociálními skupinami,
- vytváření heterogenních skupin dětí a mládeže (z hlediska věku, sociálního prostředí, pohlaví...),
- využívání specializace vychovatelů pro vedení zájmových činností,
- prostupnost jednotlivých typů výchovných zařízení, jejich spolupráci,
- vytváření nových typů zařízení a institucí pro volný čas podle regionálních podmínek a potřeb obyvatelstva, zájmových oblastí,

- zapojování rodičů a ostatních dospělých do činností dětí a mládeže, i vytváření nabídky pro společné aktivity,
- využití zájmových činností pro budoucí uplatnění na trhu práce,
- integrace jedinců s handicapem do běžné populace,
- vytváření podmínek pro rozvoj spontaneity, aktivity a tvořivosti dětí a mládeže.“ (Pávková, 2008, s. 38-39).

Pro úspěšné působení výchovy mimo vyučování byl formulován souhrn požadavků, pokynů a zkušeností, které ovlivňují její realizaci:

- zásada soustavnosti, cílevědomosti,
- zásada posloupnosti,
- zásada aktivity,
- zásada přiměřenosti,
- zásada vyzdvihování kladných rysů osobnosti,
- požadavek pedagogického ovlivňování volného času,
- požadavek jednoty a specifčnosti výchovy mimo vyučování,
- požadavek dobrovolnosti,
- požadavek aktivity a seberealizace,
- požadavek pestrosti a přitažlivosti,
- požadavek zajímavosti a zájmovosti,
- požadavek citlivosti a citovosti,
- požadavek efektivity,
- požadavek kvality a evaluace. (Pávková, 2008).

Ve výchovném působení výchovy mimo vyučování můžeme vždy najít tři rozměry:

- vždy děláme něco (program, obsah),
- vždy to dělá někdo s někým (osoby, mezi nimiž existují vztahy),
- vždy to děláme někde (prostředí fyzické, psychosociální, institucionální).

A tři působící klíčové faktory, kterými jsou dle Pávkové (2008):

- vychovatelé, kteří mají o děti a mladé lidi zájem, pečují o ně, jednají s nimi srozumitelně a umí jim pomoci,
- příležitost k smysluplné činnosti,
- vytvoření bezpečného prostředí, kde se nikdo necítí ohrožen a každý je přijímán.

2 VÝVOJOVÉ OBDOBÍ ADOLESCENCE

Adolescence (dospívání) - období mezi dětstvím a dospělostí, je významnou složkou celoživotního utváření člověka. Je to období hledání vlastní identity, boje s prožíváním pochybností o sobě samém a o pozici mezi ostatními lidmi.

Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat). Vstup do fáze adolescence je biologicky ohraničen reprodukčním dozráváním, tedy přibližně 15 lety věku. Závěr pak nastává dosažením psychické a ekonomické nezávislosti, osamostatněním, což bývá zpravidla v rozmezí 20 – 26 let, podle typu vzdělávání.

V tomto období dochází k formování životního stylu, způsobu života, k formování zásadních životních cílů.

„Dospívání představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Je to období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity.“ (Vágnerová, 2005, str. 321).

„Formuje se již vlastní světový názor propojený s „všelijakými zájmy“ a pokračuje integrita a stabilizování vlastností osobnosti. Nastává rovnováha mezi citovou a intelektuální stránkou osobnosti.“ (Čačka, 1997, str. 21).

2.1 Procesy a změny v adolescenci

Vývojové změny v adolescenci zasahují do oblasti tělesné, poznávací, emocionální a psychosociální. Změny jsou navzájem provázány interakcí biologického zrání, osobních zkušeností a prožitků, kulturních společenských a historických vlivů.

Adolescence je období, když už se mladý člověk necítí jako dítě, a přitom ještě není dospělý. Je to období plné emocí, které někdy zaplaví nejen dospívajícího, ale i jeho okolí.

2.1.1 Tělesné změny

Tělesný vývoj se dokončuje, proporcionalita těla nabývá forem dospělého člověka, hmotnostní a růstové změny jsou menší. Dochází k zakončení růstu kostí do délky, zvětšuje se jejich objem a narůstá svalová hmota. Nedochází k tvorbě nových kostí, ukončena je rovněž osifikace kostry. Utváření a vývoj tkání je ukončen.

Dochází ke značným změnám ve tvaru obličeje, výraz dostává definitivní podobu, také barva vlasů se ustaluje. Veliké změny nastávají v činnosti žláz s vnitřní sekrecí. Vývoj sekundárních znaků je dovršen, jejich změny jsou nápadnější u dívek než u chlapců.

Tělesnou proměnu chlapců provází růst, zesílení a později rozvoj svalů, dokončuje se vývoj tělesného ochlupení (hrudníku, břicha, končetin a někdy i zad), sekundární pohlavní znaky nejsou na první pohled tak nápadné.

U dívek jsou změny patrnější, postava se zaobluje a dostává ženské tvary. Adolescenti se musí na tyto vizuální změny zvyknout a vyrovnat se s nimi, což není mnohdy jednoduché, neboť vlastní zevnějšek je součástí identity a takové změny jsou intenzivně prožívány. V krajním případě mohou vyvolat pocit ohrožení integrity vlastní osobnosti a vést ke ztrátě sebejistoty.

V adolescenci je v podstatě dosaženo pohlavní dospělosti, ke konci tohoto období se chlapci a dívky fyzicky téměř neliší od dospělých.

Vývoj motoriky je v této době zpravidla výraznější než v období předcházejícím, dospívající rychle získávají dovednosti vyžadující značnou sílu, hbitost, jemnou pohybovou koordinaci i smysl pro rovnováhu, pohyby jsou koordinované, ladné a harmonické, fyzická výkonnost je na vrcholu.(Langmeier, 1983).

2.1.2 Psychické změny

„V období dospívání se mění i citové prožívání, dospívající bývají emočně labilnější. Citové reakce adolescentů se mnohdy jeví jako méně přiměřené situaci. Dospívající se stávají introvertovanějšími. Mění se jejich sebehodnocení, bývají zranitelnější a vztahovačtější. Emoční nevyrovnanost je primárně důsledkem hormonálních změn, sekundárně k ní mohou přispívat i změny v oblasti psychiky a v mezilidských vztazích.“ (Vágnerová, 2000, str. 251).

„Emoční instabilita, časté a nápadné změny nálad, zejména směrem k negativním rozladům, impulsivita jednání, nestálost a nepředvídatelnost reakcí a postojů poměrně často doprovázejí dospívání. Obtíže při koncentraci pozornosti spojené s emoční nestálostí ztěžují často soustavné učení a nezřídka dochází k výkyvům ve školním prospěchu, na který je právě nyní kladen zvýšený důraz. Navíc k tomu přistupuje i zvýšená únavnost, střídání ochablosti a apatičnosti a fázemi vystupňované aktivity.“ (Langmeier, 1983, s. 135).

Adolescenti začínají uvažovat na úrovni formálních logických operací, to znamená, že dovedou uvažovat hypoteticky, o pouhých možnostech. Pokud si osvojí tento způsob myšlení, začnou jej považovat za všemocný. Hypotetické myšlení lze chápat i jako úvahu o budoucnosti. Tato změna uvažování se projeví v celkovém přístupu ke světu i k sobě samému. Postupně začíná uvažovat flexibilně, není zatížen zkušeností, a proto občas uvažuje radikálně – volně podle Vágnerové.

Významně pokračuje vývoj vnímání, zejména vizuálního. Představy jsou nyní méně živé, jsou spíše obecnější.

„Kognitivní vývoj je výsledkem interakce zrání a učení.“ (Vágnerová, 2005, s. 332).

V tomto období se mění způsoby myšlení, inteligence nedosahuje jen kvantitativního vrcholu, ale mění se radikálně celý způsob a kvalita myšlenkových operací. Dospívající dosahují vyššího stupně logického myšlení, jsou schopni vyššího počtu myšlenkových kombinací. Hlavní pokroky, které myšlení přináší, lze vyjádřit volně dle Langmeiera jako:

- schopnost pracovat s pojmy, které jsou vzdáleny od bezprostřední smyslové skutečnosti,
- v případě řešení problému schopnost hledání více řešení, nespokojenost jen s jedním řešením, úvahy o možných alternativních řešeních a jejich systematické zkoušení a hodnocení,
- schopnost vytvářet i domněnky, které nejsou opřeny o reálnou skutečnost, srovnávání skutečných s pouze myšleným,
- umění aplikovat logické operace nezávisle na obsahu soudů, myšlení o myšlení, tvorba soudů o soudech,
- srovnávání existujících a přítomných poměrů s tím, co by mohlo nebo mělo být, odtud jeho častá kritičnost, zklamání a nespokojenost. (Langmeier, 1983).

Nový způsob myšlení dovoluje pohlížet na sebe sama, na svůj vlastní život i na své pocity, analyzovat je a kriticky posuzovat.

Dovednosti se rozvíjejí ve spojitosti s nabýváním nových poznatků a životních zkušeností.

2.1.3 Socializace a vztahy dospívajících

V tomto období vzrůstá u dospívajících potřeba společenské prestiže. Dochází k uvolnění závislosti na rodičích.

„Za normálních okolností si však dospívající, přes svou touhu po emancipaci, podržují pozitivní vztahy k rodičům, ať je jakkoliv kritizují. Mění spíše jen vnější způsoby svého chování, avšak ponechávají si základní hodnoty a morální postoje ze své rodiny. Konflikty vznikají většinou kolem specifických pravidel, zákazů a příkazů, které dospívající pokládá za neodůvodněné a příliš omezující.“ (Langmeier, 1983, str. 142).

Zároveň dochází k navazování významnějších vztahů s vrstevníky obojího pohlaví, které se vyvíjejí postupně. Nejprve se vytvářejí skupiny složené z jedinců stejného pohlaví, ve skupině vládne určitá loajalita. Jedinci opačného pohlaví jsou odmítáni. Postupně se však ozývá potřeba intimního párového přátelství, kterou styk ve skupině neuspokojuje a neumožňuje. Vznikají užší emoční vztahy provázené přátelstvím, které dovolují výměnu

vlastních pocitů a osobních zkušeností, možností svěřovat se a sdílet nejsoukromější pocity druhého.

U některých jedinců dříve, u jiných později, se objevují skutečné vztahy chlapců a dívek, které jsou zprvu nestálé, proměnlivé a mnohdy silně prožívané jako „první lásky“. Společné schůzky zprvu často provází zvědavost a přání ujistit se o vlastní přitažlivosti a vlastní ceně. Později se tyto vztahy ustalují a v kladném případě vyústí v hlubokou vázanost, v hlubší porozumění a v oddanost založenou na shodných či doplňujících se rysech osobnosti.

U většiny jedinců k tomu dochází na konci adolescence nebo na prahu dospělosti. (Vágnerová, 2005).

2.2 Adolescenti a volný čas

Využívání volného času v období adolescence se výrazně mění od dětských her k zájmům, od pozorování k aktivní činnosti, od povrchní a proměnlivé orientace k užším, stabilnějším a hlubším zájmům (Čačka, 2000, s. 225).

„Rychlý rozvoj motorických, percepčních i ostatních schopností vede k novým a hlubším zájmům – k zájmu o sport, o četbu, hudbu, filmy, divadlo, popřípadě i o prvé vážnější pokusy o aktivní literární, hudební nebo výtvarnou tvorbu.“

(Langmeier, 1983, s. 137).

Dnešní generace adolescentů vykazuje zvýšený zájem o zábavné, pasivní a relaxační trávení volného času, nezávazné vztahy, cestování a užívání si svobody. Naproti tomu nespěchají s tím převzít odpovědnost, nechce se jim pracovat na své kariéře, ženit se a založit rodinu, opustit domov svých rodičů. Je jim dobře v pocitu nedospělosti, bojí se rutiny, nudy a zodpovědnosti, které očekávají v „dospěláckém“ životě. Podléhají nabídce komerčních služeb a průmyslu, spontánně utrácejí, experimentují a užívají požitků a lehce dosažitelného spotřebního zboží.

Mnoho mladých lidí svůj volný čas tráví doma. Dříve to bývalo hlavně u televize a DVD, dnes jednoznačně převažuje počítač. Nezřídka je to také kombinace obojího, kdy dotyčný adolescent u zapnuté televize ještě chatuje na internetu a hraje počítačové hry.

Ani jedna z činností pak nemůže být zodpovědně konána správně se stoprocentní účinností. O významu odpočinku by se dalo dlouho diskutovat, protože jednak se nelze kvalitně soustředit na několik věcí naráz, ale tyto záležitosti pak navíc zabírají spoustu energie, takže výsledný efekt, kdy by si měl dotyčný adolescent odpočinout, není zdaleka tak jednoznačný.

Mimo domov mohou mladí lidé využívat širokou nabídku možností, jak spontánně využít volný čas. Patří mezi ně zábavní a sportovní centra. Multikina, aquacentra, moderní plavecké bazény a wellness centra.

Sportovní centra nabízí celou řadu nových aktivit např. spinning, cvičení na trampolínách - JUMPING, squash, Ricochet, FITBOX, cvičení na tréninkových plošinách – FLOWIN, badminton, vibrační plošiny, TAE-BO – skupinové posilovací cvičení, Pilates, Power jóga. Vznikající areály volného času s možností využití, např. skateboardové rampy, sportovního hřiště, lezecké stěny jsou další možností, jak mohou adolescenti trávit volný čas ve společnosti vrstevníků.

3 DOMOV MLÁDEŽE

Domov mládeže je školské zařízení, které zajišťuje žákům vzdělávání, zájmové a sportovní činnosti v době mimo vyučování, zároveň poskytuje stravování, ubytování a kvalifikované výchovné působení.

„Jeho posláním je udržet zájem studentů o vybraný směr studia a přispívat ke smysluplnému a vhodnému využívání volného času.“ (Němec, 2002).

Domov mládeže může být součástí školy nebo fungovat jako samostatné školské zařízení.

Jeho činnost se řídí vyhláškou č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Provoz je zajišťován v souladu s vyhláškou č. 343/2009 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání.

3.1 Základní pojmy související s domovem mládeže

Vnitřní řád domova mládeže je jedním ze základních dokumentů, které musí mít zařízení zpracováno. Jsou v něm stanoveny práva a povinnosti ubytovaných žáků a musejí se jím řídit žáci, pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci. Součástí vnitřního řádu je denní režim, který je dán místními podmínkami, typem školy, jejíž žáci jsou v domově ubytováni. Je zde zařazen rozvrh výdeje stravy, doba osobní hygieny, úklidu pokojů, vycházky, doba osobního volna a studijního klidu, večerka a vymezení doby nočního klidu.

Školní vzdělávací plán domova mládeže je závazný pedagogický dokument, který musí mít podle zákona č. 561/2004 Sb., zpracovány všechny subjekty vzdělávací soustavy. Na jeho vzniku se podílí pedagogický sbor, který vytváří program pro konkrétní prostředí, pro žáky vychovávané v daných sociálních a kulturních podmínkách.

Jeho součástí tvoří: cíle výchovy, formy výchovy, obsah výchovy, popisy materiálních, personálních a ekonomických podmínek, bezpečnost a ochrana zdraví, podmínky přijímání žáků a autoevaluace zařízení.

Tento dokument je určený vedení zařízení, pedagogům, kteří podle něj budou vykonávat výchovnou činnost, žákům a jejich zákonným zástupcům, zřizovateli, evaluačním a kontrolním orgánům.

Dokumentace: domov mládeže musí mít zpracovanou tzv. „školní matriku“, což je evidenční soubor ubytovaných žáků. Zároveň vede osobní spisy žáků, které obsahují osobní data, přihlášku k ubytování, potvrzení o bezinfekčnosti, kontaktní adresy, telefonní spojení, souhlas zákonného zástupce, nebo zletilého žáka s orientační zkouškou na přítomnost

alkoholu či jiných omamných látek, souhlas se zveřejněním fotografií pro potřeby školy a domova mládeže.

Záznamy o výchovně – vzdělávací činnosti je dokument, kde je zaznamenána výchovná práce vychovatele s výchovnou skupinou. Jeho obsahem jsou seznamy žáků skupiny, měsíční, týdenní a denní plány činnosti vychovatele a žáků, přehled klasifikace žáků, výchovná opatření, záznamy o kontrolách.

Denní hlášení je dokument vypovídající o průběhu celého dne i noci, stavy žáků, počty nepřítomných žáků s uvedením důvodů nepřítomnosti,

Rozvrh služeb vychovatelů, zápisy z pedagogických rad, kniha úrazů, protokoly o kontrolách, hospodářská a účetní evidence, kniha odeslané doporučené pošty, to vše tvoří součást dokumentace domova mládeže.

Pracovníky domova mládeže jsou pedagogičtí pracovníci zařazení do funkce vychovatele, asistenti pedagoga (vykonávají zejména noční službu) a nepedagogičtí pracovníci zajišťující technicko-hospodářské činnosti související s provozem toho zařízení. Ve většině případů se na provozu podílejí i zaměstnanci školní jídelny, protože domov mládeže zajišťuje i stravování ubytovaných žáků.

Školní jídelna se řídí vyhláškou č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby.

Domovní rada – žákovská samospráva je důležitou součástí výchovně – vzdělávacího procesu, je poradním orgánem vedení domova mládeže. Podává návrhy k náplni činnosti zařízení, ke stravování. Spolupodílí se na pořádání soutěží, charitativních akcí, programech v rámci mezinárodních výměnných pobytů.

Organizační struktura domova mládeže je odlišná u samostatných domovů mládeže a domovů, které jsou součástí středních škol.

V samostatných domovech mládeže je na vrcholu organizační struktury ředitel, jemu podléhá u pedagogických pracovníků vedoucí vychovatel, který řídí skupinové a noční vychovatele.

Domov mládeže, který je součástí školy, řídí ředitel školy, pro mimoškolní výchovu může být určen zástupce ředitele, nebo vedoucí vychovatel, jemuž podléhají všichni vychovatelé.

Základní jednotkou výchovně vzdělávací činnosti v domově mládeže je výchovná skupina, kterou vede jeden vychovatel. Formou zájmových činností vede žáky k plnohodnotnému využívání volného času.

3.2 Volnočasové aktivity v domově mládeže a jejich dělení

Volnočasové aktivity jsou činnosti zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb a zájmů a schopností. Podílí se na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince.

Základ těchto aktivit tvoří činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a příprava na vyučování (volně dle Pávkové, 2008, s. 51 – 52).

Odpočinkové činnosti jsou psychicky i fyzicky nenáročné, slouží k odstranění únavy. Podle situace mohou mít charakter klidu na lůžku, klidného pohybu, četby, sběratelství, rukodělné práce, hudební činnosti a v poslední době také formu práce na počítači, hraní her a komunikace na sociálních sítích.

Rekreační činnosti slouží také k odreagování, ale zároveň obsahují pohybově náročnější aktivity tělovýchovného, sportovního či turistického. V ideálním případě realizované venku.

Zájmové činnosti jsou nejdůležitější součástí obsahu výchovy mimo vyučování. Mezi základní oblasti lze zahrnout zájmové činnosti společenskovední, přírodovědné, pracovní – technické, tělovýchovné, sportovní a estetickovýchovné.

Samoobslužné činnosti se zaměřují na vedení žáků k samostatnosti v péči o vlastní osobu, osobní majetek. Jejich podstata spočívá v pěstování návyků osobní hygieny, účelného a vkusného oblékání, návyků péče o pořádek a čistotu prostředí.

Veřejně prospěšné činnosti vedou žáky k dobrovolné práci ve prospěch druhých lidí, jednotlivců či sociálních skupin. Můžeme sem zařadit pomoc slabším, podíl na ochraně a tvorbě životního prostředí, kulturní a osvětovou činnost.

Příprava na vyučování obsahuje soubor činností, které souvisejí s plněním školních povinností.

4 TAUFEROVA SOŠ VETERINÁRNÍ KROMĚŘÍŽ

Tauferova střední odborná škola veterinární Kroměříž je příspěvkovou organizací, jejímž zřizovatelem je Krajský úřad Zlínského kraje se sídlem ve Zlíně.

Škola byla zařazena do sítě škol jako střední odborná škola dne 29. července 1996. Současně byly zapsány do rejstříku škol i její součásti - domov mládeže a školní jídelna.

4.1 Charakteristika a historie školy

Původně rolnická škola v Kroměříži byla založena v roce 1875 a v roce 1884 následovalo založení dívčí hospodyňské školy, která byla první školou tohoto typu v českých zemích. V roce 1899 přešla rolnická škola pod správu zemskou a rok na to, v roce 1900, byla i dívčí hospodyňská škola převzata do zemské správy. Pak už šel vývoj obou zemědělských škol poněkud rychleji kupředu. V roce 1905 byla započata výstavba nové školní budovy pro chlapeckou rolnickou školu a v roce 1906 byla předána svému účelu (jedná se o nynější školní budovu Tauferovy střední odborné školy veterinární). O rok, později byly dány do provozu i nové hospodářské budovy. Roku 1908 byla postavena i nová budova dívčí hospodyňské školy (nyní je v ní umístěn domov mládeže školy). Obě školy, jak rolnická, tak i hospodyňská, byly velmi dobře vybaveny pro praktickou výuku a výcvik svých studentů. Tyto školy pokračovaly ve své činnosti až do roku 1948. Po osvobození obě školy prodělaly rozdílný vývoj. Hospodyňská škola byla zavedením jednotné školy zrušena, rolnická škola prodělala několik změn. V roce 1952 byla v Kroměříži založena zcela nová škola zemědělského směru, a to Střední zemědělská technická škola – obor veterinární, která byla tehdy jedinou svého druhu v republice. Tato škola převzala do užívání budovy a účelová zařízení – jak bývalé rolnické, tak i hospodyňské školy. V následujících letech se změnil název, a tak Střední zemědělská škola – obor veterinární prevence navázala na tradici odborného vzdělávání v zemědělství.

V září 1998 byla škola přejmenována na Tauferovu střední odbornou školu veterinární. (<http://vetkm.cz/o-skole/historie-skoly/>).

V letošním roce 2012 oslaví škola šedesát let od založení veterinárního školství v Kroměříži.

4.2 Domov mládeže

Domov mládeže je součástí Tauferovy střední odborné školy veterinární. Jsou v něm ubytováni žáci prvního až čtvrtého ročníku školy, chlapci i dívky. Domov mládeže poskytuje žákům ubytování, celodenní stravování, výchovnou a zájmovou činnost.

Budova domova mládeže bezprostředně sousedí se školou a tvoří společně s tělocvičnou, víceúčelovým hřištěm, parkem, zahradou a objekty pro odbornou praxi (chovné stáje, venkovní výběhy pro zvířata, prostory pro hiporehabilitaci), ucelený komplex pro výchovu a vzdělávání.

Kapacita domova mládeže je 90 lůžek, která jsou umístěna ve dvou, tři a čtyřlůžkových pokojích. Členění vnitřních prostor umožňuje měnit poměry mezi ubytovanými chlapci a dívkami, podle počtu zájemců o ubytování. V současné době je poskytováno ubytování čtyřiceti chlapcům a padesáti dívkám, kteří jsou rozděleni do pěti výchovných skupin, z nichž tři jsou dívčí, jedna jen chlapecká a jedna smíšená. Ve většině skupin jsou umístěni žáci napříč ročníky, tedy od prvního do čtvrtého ročníku.

Hlavní úkoly výchovně vzdělávacího procesu jsou zpracovány ve „Školním vzdělávacím programu domova mládeže.“

V období, kdy nejsou v domově mládeže přítomni žáci (víkendy a prázdniny), jsou tyto prostory využívány, na základě živnostenského oprávnění, ke komerčním účelům. Ubytování a stravování je poskytováno skupinám i soukromým osobám.

4.2.1 Organizační struktura domova mládeže

Za provoz domova mládeže odpovídá ředitelka školského zařízení, která jako odpovědnou osobu za plnění výchovně vzdělávacího procesu určila vedoucí vychovatelku. Tato řídí čtyři skupinové vychovatele. Vedoucí vychovatelka zároveň vede menší výchovnou skupinu. Také ostatní vychovatelé mají určené výchovné skupiny.

Do kompetence vedoucí vychovatelky patří i vedení technicko-hospodářských pracovníků (uklízečka, údržbář, skladnice, šička prádla) a materiálně technické zabezpečení provozu domova mládeže.

Organizační strukturu domova mládeže doplňují pracovnice školní jídelny, neboť ta je nedílnou součástí zařízení. Její vedení zajišťuje vedoucí školní jídelny, která řídí celý provoz, účtuje poplatky za stravné a ubytování, sestavuje jídelní lístky, objednává zboží a zajišťuje materiální vybavení školní kuchyně a jídelny. Odborně vede kuchařky, dohlíží na kvalitu připravených pokrmů, dodržování hygienických předpisů a kontroluje dodržování pitného režimu žáků.

4.2.2 Materiální vybavení domova mládeže

Domov mládeže disponuje devadesáti lůžky ve třiceti pokojích, rozdělených na dvou, tří a čtyřlůžkové. Hygienické a sociální zařízení je společné, určené vždy pro jednotlivou výchovnou skupinu, zvlášť pro chlapce a dívky.

Základním vybavením ložnice pro žáka je lůžko, noční stolek, pracovní místo u stolu, židle a šatní skříň. Žákům jsou poskytovány lůžkoviny a v pravidelných intervalech výměna povlečení.

Na každém patře jsou k dispozici dvě chladničky s mrazničkami, mikrovlnné trouby, ve výchovatelně si mohou ubytovaní žáci půjčit rychlovarné konvice, topinkovače, toustovače, žehličky, vysoušeče vlasů, kulmy, CD přehrávače, rádia.

Žáci mají na všech pokojích možnost připojení k internetu. Jednotlivá podlaží jsou vybavena studovny a společenskou místností. V přízemí domova mládeže je umístěna kulturní místnost s knihovnou, kulečnickem, stolním fotbálem, televizorem se satelitním příjmem a DVD přehrávačem.

V knihovně domova mládeže je k dispozici odborná literatura, doporučená četba a beletrie.

Ve výchovatelně je k dispozici digitální fotoaparát a celá řada společenských her, např.:

- stolní fotbálek,
- šachy,
- Česko-slovenská bitva o jižní Moravu (od I. Mládka),
- Dáma, poker, mlýn, jamky,
- Manažer,
- Kamionem po Evropě,
- Windsurfing,
- Scrabble
- Člověče, nezlob se!,
- Basketball,
- Smash Hockey,
- Osadníci z Kataru,
- Dostihy a sázky,
- Rallye Paris Dakar,
- Monopoly Poker,
- Ubongo,
- Activity.

V suterénu budovy je umístěna menší posilovna.

Pro volnočasové aktivity využívá domov mládeže tělocvičnu, hernu se stolním tenisem a venkovní hřiště. K dalšímu individuálnímu sportování jsou k dispozici tenisové a squashové rakety, badmintony, pomalý tenis, fotbalové, basketbalové a volejbalové míče.

Po dohodě se sousedním školským zařízením žáci využívají jejich keramickou a výtvarnou dílnu pro kroužky výtvarný a keramický.

Žáci mohou chovat na pokojích vodní živočichy (akvarijní ryby, žáby atd.) a mají možnost si umístit, po dobu pobytu v domově mládeže, drobné hlodavce a plazy v teráriu.

V době osobního volna je možná relaxace v celém areálu zařízení.

4.2.3 Volnočasové aktivity v domově mládeže

V současné době nabízí domov mládeže v rámci své výchovné činnosti a prostorových možností tyto aktivity:

- **keramický kroužek** (tvorba drobných dekorativních předmětů, hrnečků, knoflíků, ozdob z keramické hlíny, glazování, výroba vánočních a velikonočních dekorací),
- **výtvarný kroužek** (kresba uměleckými křídami na mokré plátno, batikování, tvorba obrázků ubrouskovou metodou, pletení košíků z papíru, zdobení sklenic papírovou technikou, výroba vánočních a novoročních přání),
- **literárně hudební klub** (poslech hudby, návštěvy přednášek pořádaných Knihovnou Kroměřížska, kurzy tvůrčího psaní),
- **internetový klub**,
- **klub pohybových aktivit rozdělený podle jednotlivých sportů** (volejbal, florbal, fotbal, stolní tenis, nohejbal, sálová kopaná),
- **kulturně – společenský klub** (návštěvy divadelních představení, výstav, kina),
- **čtenářský kroužek** (půjčování knih, odborné literatury a časopisů).

Uvedené aktivity jsou pedagogicky zabezpečovány a vykonávány formou pravidelné a příležitostné zájmové činnosti.

Mimo těchto zájmových činností je žákům nabízen různorodý program dle aktuální nabídky, mohou navštěvovat výstavy, divadlo, kino, sportovní a kulturní akce ve městě, plavecký bazén, zimní stadion, sportovní centrum.

Spolupráce s jinými domovy mládeže v rámci celého Zlínského kraje obohacuje činnost o nejrůznější sportovní přátelská utkání.

Mezi příležitostné a pravidelně se opakující činnosti patří společné pečení vánočních perníčků, příprava balíčků pro Mikulášskou nadílku pro mentálně a tělesně postižené děti ze Speciální školy pro děti s více vadami v Kroměříži, zábavné odpoledne s opékáním špekáčků, posezení a slavnostní rozloučení s žáky čtvrtých ročníků.

Tradičně v měsíci červnu probíhá na domově mládeže návštěva žáků družební školy ze slovenské Nitry. V rámci této spolupráce probíhá odpoledne plné her a písniček.

Ve volném čase se žáci podílejí na ochraně životního prostředí, třídí odpad, starají se o okolí domova mládeže a o květinovou výzdobu vnitřních prostor.

V rámci projektu vedoucího k ochraně životního prostředí získal domov mládeže, škola a školní jídelna titul „Ekoškola.“

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumného šetření se účastnili ti žáci Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži, kteří jsou ubytovaní v domově mládeže této školy. Škola, z nedostatku vlastních ubytovacích kapacit, ubytovává část žáků v domově mládeže sousední školy.

5.1 Cíl a obsah výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak tráví svůj volný čas žáci ubytovaní v uvedeném domově mládeže, kdo ovlivňuje výběr jejich aktivit, jaké volnočasové aktivity z nabídky zařízení využívají. Zároveň jsme si kladli za cíl získat informace, o které nové aktivity by měli žáci zájem.

Dílčími cíli bylo zmapovat vliv pohlaví a věku respondentů na volbu jednotlivých aktivit, jejich motivaci pro účast v nich, ochotu finančně se podílet na nákupu materiálů (např. malířských pláten, keramické hlíny) a nejvhodnější časový úsek pro konání organizovaných volnočasových aktivit.

5.2 Metoda výzkumného šetření a výzkumný soubor

Pro získání potřebných dat byl zvolen a použit anonymní dotazník. Dotazník byl vytvořen z několika druhů uzavřených, otevřených, dichotomických a trichotomických otázek. V některých položkách byl respondentům dán prostor pro volné vyjádření jejich názorů. Dotazník obsahoval celkem čtrnáct položek.

Výzkumný soubor byl složen z devadesáti žáků Tauferovy střední odborné školy veterinární Kroměříž, rovnoměrně zastoupených prvním až čtvrtým ročníkem, respondenty byli dívky i chlapci. Žáci byli předběžně osloveni prostřednictvím osobního kontaktu. V období od 10. do 16. února 2012, jim byl předán dotazník (viz. příloha), který vyplněný vraceli. Rozdáno bylo osmdesát pět dotazníků, z nichž se vrátilo a bylo zpracováno osmdesát dva.

5.3 Vyhodnocení výzkumného šetření

Výsledky výzkumu jsou uvedeny dle pořadí v dotazníku s tím, že položky č. 1. – 6. byly zpracovány bez přihlédnutí k pohlaví a ročníku studia. V položkách č. 7. – 14., byli respondenti rozděleni do čtyř skupin, chlapci 1. a 2. ročník, 3. a 4. ročník, dívky 1. a 2. ročník, 3. a 4. ročník. Některé položky zdánlivě nesouvisejí s hlavním cílem, ale mohou doplnit poznatky získané z tohoto výzkumu pro případné praktické využití závěrů.

Data získaná v úvodu dotazníků nám umožnila zjistit složení souboru respondentů.

Tab. 1. Složení respondentů.

	N	%
Dívky 1. a 2. ročník	22	28%
Dívky 3. a 4. ročník	20	24%
Chlapci 1. a 2. ročník	20	24%
Chlapci 3. a 4. ročník	20	24%
Celkem	82	100%

Zdroj: Vlastní šetření

První položkou jsme chtěli zjistit, zda respondenti tráví svůj volný čas aktivně nebo pasivně a jejich názory, proč právě tímto způsobem.

Položka č. 1 Jak převážně využíváte volný čas? A proč právě tak?

Tab. 2. Využití volného času.

Využití volného času	N	%
Aktivně	49	60%
Pasivně	33	40%
Celkem	82	100%

Zdroj: Vlastní šetření

Z tabulky je patrné, že větší část žáků tráví svůj volný čas aktivním způsobem. V případech, kdy žáci využívají volný čas aktivně, uváděli tyto důvody: „odpočinek od učení“, „sport je můj koníček“, „nechce se mi promarnit čas lenošením“, „rád se hýbu a dělám něco zdravého pro sebe“, „dbám o svůj tělesný stav“, „vzdělávání a sport je můj nejlepší způsob relaxace“. V opačném případě, tedy pasivním využívání volného času, se žáci vyjadřovali, např. „mám rád filmy a nejlépe si tak odpočinu“, „jsem líný“, „jsem unavená z učení a hlídání malého bratra“, „nejsem sportovní typ a číst mě nebaví“.

Důvody, které žáci uváděli, byly v mnoha případech stejné, nebo velmi podobné. Velká část z nich vyjádřila nutnost odpočinout si od učení a povinností a to obojím způsobem - aktivně sportem, četbou nebo pasivně sledováním televizoru, DVD, filmů na počítači apod.

Druhá položka v pořadí nám měla dát odpověď na to, zda se žáci ve volném čase nudí a proč.

Položka č. 2 Nudíte se ve volném čase a proč?

Tab. 3. Nuda ve volném čase.

Nudíte se	N	%
Ano	8	10
Ne	30	36
Někdy	44	54
Celkem	82	100

Zdroj: Vlastní šetření

Výsledky, které nám ukazuje tabulka, vypovídají o malé části žáků, kteří se ve volném čase nudí. Ostatní uvedli, že se nudí někdy a více než jedna třetina nikdy. V komentářích, které měli žáci možnost napsat k jednotlivým alternativám, jsme zjistili jejich důvody.

Ano, nudím se: „protože nejsem dostatečně aktivní ve vyhledávání aktivit“, „protože se mnou nikdo nechce dělat kraviny“, „protože se mi nechce nic dělat“.

Ne, nenudím se: „vždycky si něco najdu“, „umím se zabavit“, „kdyby se snad schylovalo k nudit, raději půjdu spát a zaspím to“, protože „musím pořád něco dělat – buď se učím, nebo sportuju, a dělám, co mám ráda“, „protože hodně volného času trávím s přáteli“.

Nudím se někdy: „když je špatné počasí“, „podle toho kolik máme učení“, „když jsem unavená“, „když nemám nové filmy“, „když se mi nechce nic dělat“, „je to jen výjimečně, hlavně, když se musím učit“, „když mám špatnou náladu“.

Tato položka navazuje na dvě předchozí a žáci zde měli prostor pro vyjádření, jakým jiným způsobem by trávili svůj volný čas.

Položka č. 3 Chtěl/a byste trávit volný čas jiným způsobem a jakým?

Tab. 4. Jiný způsob trávení volného času.

Jiný způsob trávení volného času	Počet	%
Ano	32	39
Ne	50	61
Celkem	82	100

Zdroj: Vlastní šetření

Větší polovina žáků, přesněji 61%, by nechtělo trávit volný čas jiným způsobem a to bez ohledu na to, jak odpovídali na předcházející otázku.

Z komentářů vyplývá, že si většinou sami volí způsob, jak se bavit. Přestože uvádějí, že se nudí, nechtějí volný čas trávit jinak.

Žáci, kteří by chtěli trávit volný čas jiným způsobem, uváděli v komentáři, např. nevyhovující prostředí (bydlím na malé vesnici), mnoho domácích povinností, kamarádi bydlící mimo bydliště, nedostatek finančních prostředků, malá nebo nedostatečná nabídka volnočasových aktivit.

Čtvrtá položka nám měla ukázat obvyklé aktivity respondentů, mimo nabídky domova mládeže. Mohli volit z více možností a v posledním bodě měli možnost uvést méně časté aktivity.

Položka č. 4 Označte své obvyklé volnočasové aktivity (i více možností):

Tab. 5. Volnočasové aktivity

Aktivita	N	%
Sport	47	57
Sledování televize a DVD	35	43
PC a internet	70	85
Sběratelství	2	2
Přátelská a kamarádská setkání	75	91
Pobyt v přírodě, turistika	42	51
Kultura	20	24
Četba knih	32	39
Mimoškolní vzdělávání	6	7
Návštěva restauračních zařízení	19	23
Práce se zvířaty	62	76

Zdroj: Vlastní šetření

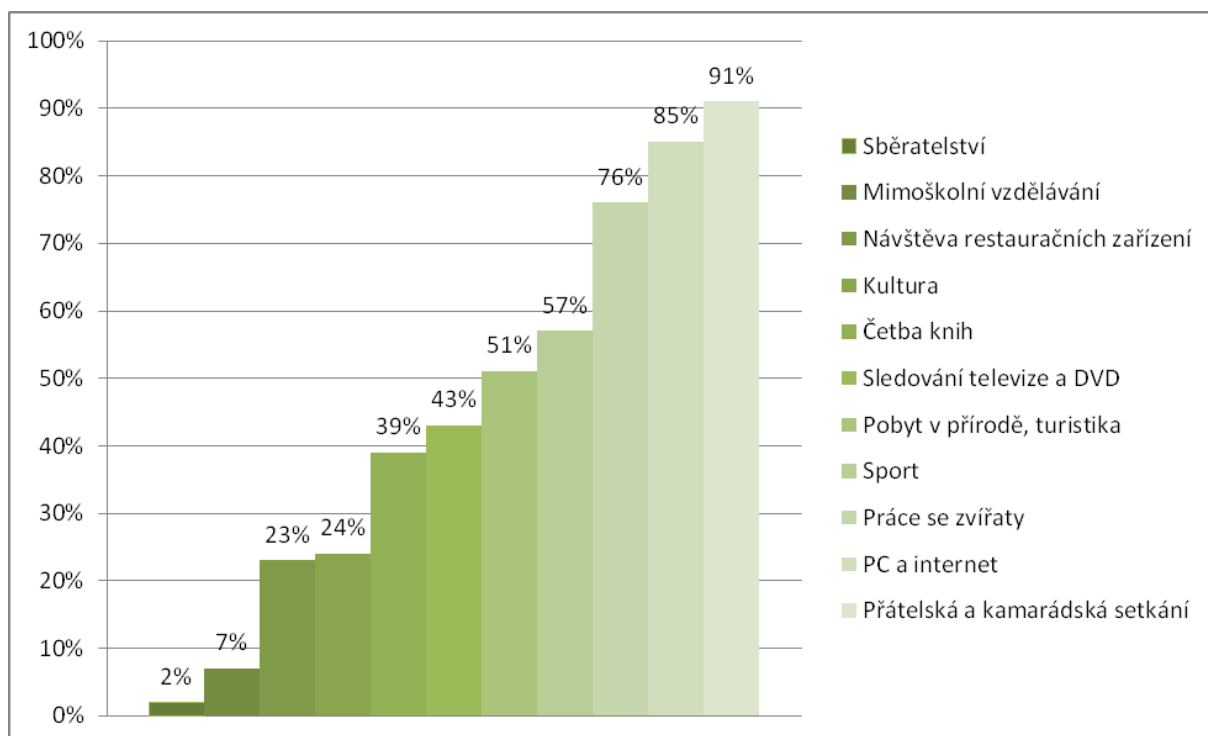
Výsledky naprosto jasně ukázaly směr, který dnešní mladá generace preferuje. Na pomyslném prvním místě jsou přátelská a kamarádská setkání, z celkového počtu osmdesáti dvou, jen sedm žáků tuto možnost neoznačilo. Právě vrstevnická sounáležitost a potřeba sdílení je charakteristická pro tento věk. Následuje ji práce s počítačem a internetem. Specifikem respondentů je vysoký podíl těch, kteří se ve volném čase věnují práci se zvířaty. Odráží se tak jejich osobní zájmy v návaznosti na zvolený studijní obor.

Sport a pobyt v přírodě volí více než polovina z nich. Sledování televize, DVD a četba knih oslovuje ve volném čase třetinu žáků. Příjemným překvapením je menší podíl těch, kteří navštěvují restaurační zařízení. Mimoškolnímu vzdělávání a sběratelství se věnuje jen malá část žáků.

Pro úplnost přehled jiných než uvedených aktivit, kterým se žáci ve volném čase věnují: jezdeckví, puzzle, kreslení, tanec, ruční práce – korálkování, pěstování rostlin, masáže, psaní příběhů, zpěv, fotografování, drátkování, výroba bižuterie, jízda na horském kole, kolečkové brusle, sportovní střelba.

Grafické znázornění přehledně ukazuje atraktivitu jednotlivých volnočasových aktivit.

Graf 1. Volnočasové aktivity.

Zdroj: Vlastní šetření

V pořadí pátá položka týkající se finančních prostředků vyčleněných na volnočasové aktivity, nám měla dát odpověď, na to zda jsou žáci limitováni jejich množstvím.

Položka č. 5 Jste ve výběru volnočasových aktivit limitován/a množstvím finančních prostředků a jak?

Tab. 6. Vliv finančních prostředků.

Limitování finančními prostředky	N	%
Ano	20	24
Ne	44	54
Částečně	18	22

Zdroj: Vlastní šetření

Více než polovina žáků, není limitována množstvím financí, které mohou využít pro své aktivity. V případech, kdy odpověď byla ano, uváděli respondenti, že záleží na nákladnosti jednotlivých aktivit, finančních možnostech rodiny a výši kapesného.

Výše kapesného se objevovala i u odpovědí ne, s tím, že je dostačující na zabezpečení aktivit.

Položka číslo šest nás měla nepřímo informovat o tom, zda je ještě možné v tomto životním období ovlivnit žáky nabídkou aktivit.

Položka č. 6 Kdo ovlivňuje Váš výběr volnočasových aktivit a jak?

Tab. 7. Vliv na výběr volnočasových aktivit.

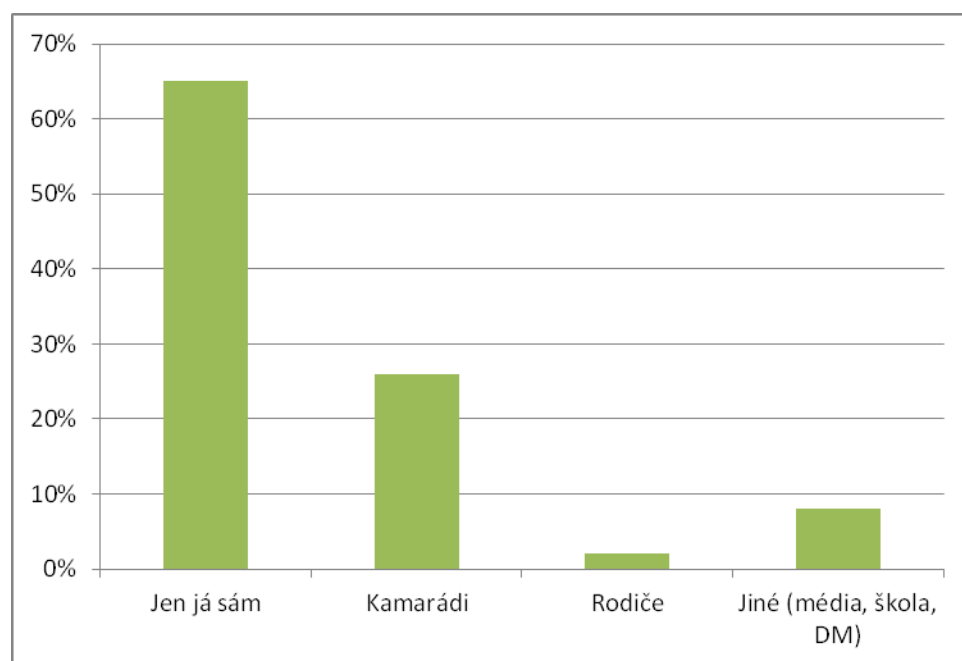
Kdo Vás ovlivňuje	N	%
Jen já sám	53	65%
Kamarádi	21	26%
Rodiče	2	2%
Jiné (médiá, škola, DM)	7	8%

Zdroj: Vlastní šetření

Výsledky ukázaly, že volba aktivit je ovlivněna z velké části jen respondenty samotnými, případně kamarády. V jednom případě uvedl respondent, že se ovlivňuje sám, ale přizpůsobuje se kamarádům. Vliv rodičů, školy, domova mládeže a medií je nepatrný.

Graf nám přehledně ukazuje výsledky uváděné v tabulce.

Graf 2. Ovlivňování při volbě volnočasových aktivit.

Zdroj: Vlastní šetření

Položku číslo sedm jsme ponechali jako volnou, pro spontánní vyjádření respondentů o tom, jak tráví svůj volný čas v domově mládeže.

Položka č. 7 Jak trávíte většinou svůj volný čas v domově mládeže?

Z odpovědí jednoznačně vyplynulo, že určitý, různě dlouhý čas potřebují žáci k pasivnímu odpočinku od učení a školních povinností. Zároveň jim velkou část této doby zabírá příprava na vyučování, zpracování protokolů a ostatní činnosti úzce související se studiem.

Dalšími činnostmi jsou: návštěvy přátel, čtení, sledování filmů, poslech hudby, péče o vlastní zvířata a živočichy, posilování, fotbal, kulečnick, povídání s kamarády, společenské hry, návštěvy kroužků, komunikace přes internet, sdílení na sociálních sítích.

Část žáků věnuje svůj volný čas péči o zvířata ve školních chovných stájích a teráriích.

Následující položkou jsme chtěli zjistit, které z nabízených volnočasových aktivit domova mládeže, žáci využívají. Rozdělení dle ročníků a pohlaví nám mělo ukázat jejich složení.

Položka č. 8 Které volnočasové aktivity nabízené domovem mládeže využíváte?

Tab. 8. Využití volnočasových aktivit v rámci domova mládeže.

Aktivita	Dívky 1.a 2. roč.	%	Dívky 3. a 4. roč.	%	Chlapci 1. a 2. roč.	%	Chlapci 3. a 4. roč.	%
Sportovní kroužek (fotbal, florbal)	1	4,5	4	20	6	33	6	33
Pohybové aktivity (nohejbal, volejbal)	4	18	4	20	1	5	6	33
Výtvarný kroužek	3	14	2	10	1	5	0	0
Keramický kroužek	1	4,5	2	10	1	5	0	0
Čtenářský a hudební klub	3	14	0	0	0	0	0	0
Střelecký kroužek	0	0	1	5	1	5	0	0
Kroužek informatiky	1	4,5	1	5	0	0	0	0

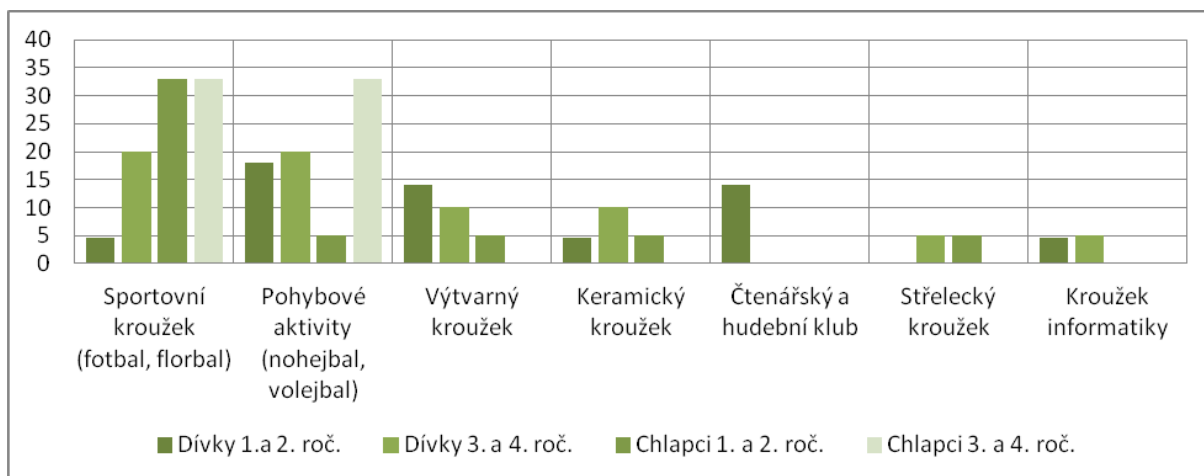
Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka a následující graf nám ukazují počty žáků v jednotlivých aktivitách. Procentuální vyjádření, odpovídá počtu účastníků podle věku a pohlaví.

Je zde patrné, že největší oblibě se těší sportovní činnosti. Pokud je sledujeme jako celek, účastní se jich žáci všech věkových skupin a zastoupeni jsou chlapci i dívky.

Jen dívky využívají čtenářský a hudební klub, spolu s kroužkem informatiky. Chlapci zvlášť ve třetím a čtvrtém ročníku již nevolí žádnou jinou aktivitu než sport.

Graf 3. Využití volnočasových aktivit v rámci domova mládeže.

Zdroj: Vlastní šetření

Položka číslo devět měla dát odpověď na dostatečnost či nedostatečnost nabídky volnočasových aktivit v domově mládeže, s možností vyjádřit se, proč je nabídka dostatečná nebo nedostatečná.

Položka č. 9 Jak nabídku aktivit hodnotíte a je pro Vás dostatečná/nedostatečná a proč?

Tab. 8. Dostatečnost aktivit v domově mládeže.

Dostatečnost	Dívky 1.a 2. roč.	Dívky 3.a 4. roč.	Chlapci 1.a 2. roč.	Chlapci 3. a 4. roč.	N	%
Ano, nabídka je dostatečná	12	7	16	18	53	65
Ne, nabídka je nedostatečná	10	13	4	2	29	35
Celkem	22	20	20	20	82	100

Zdroj: Vlastní šetření

Nabídku aktivit jako dostatečnou uvádí šedesát pět procent žáků, jako nedostatečnou ji vidí třicet pět procent z nich. Nejméně vyhovuje dívkám třetích a čtvrtých ročníků, z jejich komentářů vyplývá, že by uvítaly rozšíření nabídky aktivit o kroužky s odbornou tematikou, např. chov psů a koček, kosmetika, vaření a stolování, tanec. Část žáků uvádí, že se jim nabídka aktivit jeví jako dostatečná, ale nevyužívají ji. Pro ilustraci tři názory:

„nabídka je plně dostačující, pouze si raději vyberu svůj způsob a druh aktivity“ a „podle mě je nabídka dobrá, jen ji nevyužívám, jelikož organizace mého volného času mi plně vyhovuje“, nebo „myslím si, že nabídka je dostatečná, ale zájem děcek není dostatečný, nebo nejsou ochotni do kroužku docházet pravidelně“.

V případech kdy žáci označili nabídku za nedostatečnou, chyběl ve většině odpovědí důvod, nebo byl nekonkrétní, např. „mohla by být lepší“, nebo „nedostatečná, nejsou tu aktivity pro mě“, „těžko se donutím k aktivitě, není lehké mě zaujmout“.

Položka desátá volně navazuje na dvě předchozí otázky a měla nám odhalit motivaci žáků pro účast v organizovaných činnostech.

Položka č. 10 Co Vás motivuje k účasti na kroužcích, proč se jich účastníte, případně neúčastníte?

V této části dotazníku měli opět žáci možnost se volně vyjádřit k tomu, co je vede, nebo odrazuje k účasti na kroužcích. V některých případech ponechali respondenti tuto otázku bez odpovědi.

Jako motivy pro účast uváděli žáci odreagování, snahu něco pro sebe udělat, potřebu psychického odpočinku, uvolnění, zmírnění agrese, kontakt s přáteli, udržení fyzické kondice, případně skutečnost, že se dané činnosti věnovali již před příchodem do domova mládeže.

Motivem neúčasti byl v několika případech nedostatek volného času, nezájem o tyto aktivity a nedostatečná nabídka.

Nepřevažovala výraznější shoda v motivech proč ano, proč ne. Důvody byly rozmanité, pro představu uvádíme několik vybraných odpovědí: „zabírám tím čas a něco se třeba přiučím“, nebo „procvičím svoje tělo“, „motivuje mě pohyb a přátelství“, „nejspíš se neúčastním, protože v zábavných aktivitách potřebuji volnost, kdežto v kroužku se většinou musí dělat to, co je dáno“, „jsem člověk, který nemá skoro na nic talent, takže se bez kroužků klidně odejdu“, „není to můj styl zábavy, nebaví mě, mám ráda jiné věci“, „vystačím si sama, nejsem kolektivní typ“, „kroužků se neúčastním, protože se jich neúčastní ani mí přátelé“, „neúčastním se jich, protože jsem lenivá, ale je mi to líto“.

Jedenáctou položkou jsme chtěli zjistit, do které denní doby je nejlepší zařadit organizované aktivity.

Položka č. 11 Která denní doba je podle Vás nejvhodnější pro organizované volnočasové aktivity (kroužky apod.)?

Tab. 9. Nejvhodnější doba pro organizované aktivity.

Čas	Dívky 1.a 2. roč.	Dívky 3.a 4. roč.	Chlapci 1.a 2. roč.	Chlapci 3. a 4. roč.	Součet	%
14,00 -17,00	14	5	3	5	27	33
17,00 -20,00	7	15	14	12	48	59
20,00 -21,30	1	0	3	3	7	9
Celkem	22	20	20	20	82	100

Zdroj: Vlastní šetření

Jako nejvhodnější dobu zvolilo čtyřicet osm žáků, což je padesát devět procent, čas mezi sedmnáctou a dvacátou hodinou, třetina uvedla dobu od čtrnácti do sedmnácti hodin, a to především žáci prvních a druhých ročníků. Jen devíti procentům žáků vyhovuje doba od dvaceti hodin.

Touto položkou jsme chtěli zjistit, zda jsou žáci ochotni finančně přispívat na materiální zabezpečení aktivit.

Položka č. 12 Jste ochoten/ochotna se částečně finančně podílet na zajištění materiálu pro kroužek (např. nákup keramické hlíny, barev, malířských pláten, příspěvek na vstupenky)?

Tab. 10. Finanční příspěvek na materiály.

Finanční příspěvek	Dívky 1.a 2. roč.	Dívky 3.a 4. roč.	Chlapci 1.a 2. roč.	Chlapci 3. a 4. roč.	Součet	%
Ano	10	12	13	14	49	60
Ne	2	1	0	1	4	5
Aktivit se neúčastním	10	7	7	5	29	35
Celkem	22	20	20	20	82	100

Zdroj: Vlastní šetření

Z přehledu v tabulce je patrné, že by žáci v šedesáti procentech finančně přispěli na materiál, jen pět procent by jich nepřispělo. Výsledek ovlivnilo i dvacet devět respondentů, kteří se aktivit vyžadujících materiální zabezpečení neúčastní. Pokud bychom tyto žáky

vyřadili, je poměr žáků volících ano nebo ne, čtyřicet devět ku třem a vyjádřeno v procentech to je devadesát dva pro příspěvek a osm procent by se na příspěvcích nepodílelo.

Položka třináctá směřovala k zjištění, o jaké nové aktivity v rámci domova mládeže by žáci měli zájem mimo nabídnutý seznam, respondenti měli možnost uvést i jiné činnosti, které by uvítali.

Otázka č. 13 Které další aktivity byste v nabídce aktivit domova mládeže uvítal/a?

Tab. 11. Další aktivity v domově mládeže

Aktivita	Dívky 1.a 2. roč.	Dívky 3.a 4. roč.	Chlapci 1.a 2. roč.	Chlapci 3. a 4. roč.	Počet
Odborné přednášky a besedy	8	9	1	5	23
Návštěvy divadel	3	8	2	2	15
Promítání filmů	12	9	6	6	33
Kynologický kroužek	17	13	3	4	37
Zooveterinární kroužek	16	11	7	7	41
Jezdecký kroužek	6	8	0	1	15
Kroužek vaření	11	6	2	3	22
Ekologický kroužek	3	0	0	1	4

Zdroj: Vlastní šetření

Z šetření bylo zjištěno, že nejvíce by žáci uvítali zooveterinární a kynologický kroužek. V obou případech jej volilo více dívek, bez rozdílu věku, než chlapců. Další aktivitou je promítání filmů s více než třetinou zájemců. Shodně, s více než dvaceti procenty, žáci vybrali odborné přednášky a besedy, kroužek vaření, poté jezdeckví a návštěvy divadel. Jen čtyři žáci vybrali ekologický kroužek.

Z jiných aktivit žáci uvedli: rybaření, teraristika, tenis a jóga.

I ve čtrnácté položce jsme chtěli zjistit zájem žáků o nové aktivity, ovšem o ty, které by externě zajišťovaly jiné organizace. Na volném řádku mohli respondenti uvést i jiné aktivity mimo nabídku.

Položka č. 14 Jaké aktivity byste uvítal/a v případě spolupráce se subjekty poskytujícími zájmové činnosti?

Tab. 12. Zájem o aktivity poskytované jinými subjekty.

Aktivita	Dívky 1.a 2. roč.	Dívky 3.a 4. roč.	Chlapci 1.a 2. roč.	Chlapci 3. a 4. roč.	Počet
Kurz tance a společenské výchovy	10	8	3	1	22
Jazykové kurzy	9	7	1	8	25
Dramatický kroužek	4	7	2	1	14
Kroužek myslivosti	2	2	4	3	11

Zdroj: Vlastní šetření

Největší zájem dle výsledků uvedených v tabulce je o jazykové kurzy a kurz tance a společenské výchovy. Čtrnáct žáků by uvítalo dramatický kroužek a jedenáct kroužek myslivosti, někteří z nich s poznámkou, že by měli zájem o přípravu k mysliveckým zkouškám.

Činnosti, které respondenti uvedli v bodě jiné, jsou různorodé: hra na kytaru, výuka jezdeckví, moderní tance, kurzy bojového umění, spinning, výlety do zooveterinárních zařízení.

5.4 Shrnutí výzkumného šetření

Výsledky výzkumného šetření nám umožnily nahlédnout do problematiky využívání volného času žáků Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži.

Svůj volný čas si žáci organizují a naplňují podle svých vlastních představ a přání, nejsou ovlivňováni nikým jiným, rozhodují si sami, jaké aktivity si zvolí. Rodiče, škola a domov mládeže je při volbě volnočasových aktivit ovlivňují jen částečně. Aktivity, kterým se žáci věnují ve svém osobním volnu, jsou velmi různorodé. V první řadě jsou to přátelská a kamarádská setkání, práce s počítačem a internetem. Velká část respondentů dotazníkového šetření pracuje v rámci svého volného času se zvířaty a sportuje.

Domovem mládeže nabízené organizované aktivity vyhovují části žáků. Většinu kroužků využívají žáci nižších ročníků, výjimkou jsou sportovní aktivity, kam docházejí i žáci třetích a čtvrtých ročníků. Důvodem neúčasti jsou například jiné vlastní aktivity, neochota se sdružovat, podřizovat se pravidlům a náplni jednotlivých kroužků nebo nevyhovující doba jejich konání a pravidelnost. Značná část respondentů uvádí, že by se aktivit účastnila jen někdy, když mají zrovna chuť, čas a nemají jinou lákavější nabídku.

Spontánní činnosti, které mohou dívky i chlapci využívat, se těší značné oblibě. Tyto aktivity dávají možnost působit na žáky neformálně a umožňují nenásilně ovlivnit využívání volného času. Na této skutečnosti se podílí vliv studijního zaměření školy a prostředí, ve kterém je domov mládeže umístěn. To umožňuje žákům trávit volný čas v přírodě, se zvířaty, s kamarády a s přáteli.

Materiální zabezpečení a uspořádání prostor domova mládeže je příznivé pro další aktivity – poslech hudby, hraní společenských her, posilování, péče o vlastní zvířata. Obzvláště hraní nových společenských her typu „Ubongo“ či „Osadníci z Katanu“ je velmi oblíbené. Účast na těchto aktivitách je napříč jednotlivými ročníky a umožňuje bližší setkávání starších a mladších studentů, chlapců i dívek.

Rozsah volného času žáků je snížen o dobu, kterou žáci věnují přípravě na vyučování. Žáci jsou limitováni prostorovými možnostmi domova mládeže, v rámci organizačních změn lze uvažovat o využívání společných prostor tak, aby je žáci mohli využívat ve větší míře v době studijního klidu k přípravě na vyučování.

Jedním z cílů šetření bylo zjistit, které nové aktivity by žáci domova mládeže přivítali v nabídce činností. I zde je patrné, že mají žáci silný vztah ke zvířatům, nejvíce zájemců by bylo o zooveterinární a kynologický kroužek. Další možností, jak obohatit společenský život žáků, by bylo zařazení filmových večerů.

Z činností, které by zajišťoval jiný poskytovatel než domov mládeže, je největší zájem o jazykové kurzy a kurz tance a společenské výchovy. Část žáků by se ráda věnovala návštěvám dramatického a mysliveckého kroužku.

Informace získané z výzkumného šetření otvírají možnost pro diskusi s vedením školy a ostatními vychovateli. Lze je chápat jako dobrý informační zdroj, neboť žáci měli v období po vyplnění a odevzdání dotazníků zájem o celkové výsledky. O změnách, které by umožnily náplň volnočasových aktivit domova mládeže upravit, vedli otevřené rozhovory.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak tráví svůj volný čas žáci domova mládeže Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži. Jaké možnosti volnočasových aktivit jim domov mládeže nabízí, jak je hodnotí a jak je využívají. Které činnosti žákům v nabídce aktivit chybí, čím by ji chtěli obohatit. Získané výsledky budou předloženy vedení školy a poslouží jako podklad pro jednání o možných změnách v náplni a uspořádání volnočasových aktivit uvedeného domova mládeže.

V úvodu teoretické části jsme se věnovali volnému času, jeho funkcím, výchově mimo vyučování, abychom ve druhé části mohli vymezit období adolescence a vztah adolescentů k volnému času. Specifikovali jsme základní pojmy související s domovem mládeže. Představili jsme Tauferovu střední odbornou školu veterinární v Kroměříži a její domov mládeže.

Ve výzkumném šetření jsme popsali soubor respondentů a průběh šetření. Samostatnou část jsme věnovali výsledkům dotazníkového průzkumu.

Realizaci výzkumného šetření bakalářské práce jsme chtěli zjistit, jak žáci tráví svůj volný čas, jak jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit domova mládeže a jak by nabídku změnili, případně obohatili.

Zjištěné výsledky jsou podrobně popsány v kapitole shrnutí výsledků výzkumného šetření, na tomto místě uvádíme alespoň několik zásadních poznatků.

Nejvíce žákům vyhovuje možnost trávit svůj volný čas spontánně v prostředí domova mládeže a jeho bezprostředním okolí, tedy v areálu Tauferovy střední odborné školy veterinární. Mají zde možnost přátelských a kamarádkých setkání v sepětí s přírodou a zvířaty, což úzce koresponduje se zvoleným studijním oborem a mimoškolními zájmy velké části žáků. Volnočasové aktivity nabízené domovem mládeže využívá část ubytovaných, především žáků nižších ročníků. Inovaci nabídky aktivit by uvítali žáci všech ročníků, podle jejich názorů by nabídka aktivit opět směřovala ke zvířatům ve formě zooveterinárního a kynologického kroužku. Žáci by též ocenili umístění vlastního psa v areálu školy po dobu pobytu v domově mládeže. Značný zájem je též o filmové večery, pořádané na různá témata.

Předpokládali jsme, že nejcennější budou informace získané z otevřených otázek, kde se respondenti mohli vyjádřit velmi kriticky, konkrétně i pochvalně a zároveň zůstat v anonymitě. Naše předpoklady žáci naplnili téměř stoprocentně. Odpovědi v otevřených otázkách nám umožnily detailněji nahlédnout do náplně volného času žáků.

Obavy, že nemají žáci v domově mládeže vůbec žádné zájmy a koníčky, se nepotvrdily, naopak se ukázalo, že mají široký záběr nejrůznějších aktivit, jen ne všechny realizují prostřednictvím nabídky domova mládeže. Je pro ně velmi důležité, že mohou trávit svůj

volný čas společně s přáteli a s kamarády a do společných aktivit je nikdo nenutí. Společné aktivity rádi vítají v případech, kdy například sport je trvalou součástí jejich volného času, nebo se některé z aktivit věnovali před příchodem do domova mládeže.

Je na nás vychovatelích domova mládeže, abychom žákům nabídli takové volnočasové aktivity a vytvořili takové podmínky k tomu, aby svůj volný čas prožili hodnotně a smysluplně.

Následující měsíce budeme jednat o tom, které nové volnočasové aktivity bude provozně možné zařadit do nabídky domova mládeže. Důležitá bude i podpora vedení školy a domova mládeže, kde nám při obhajobě změn mohou výrazně pomoci výsledky získané v dotazníkovém šetření.

Uvědomujeme si, že energie a prostředky vynaložené na zkvalitnění náplně volného času našich žáků jsou investicí do budoucnosti.

Tato bakalářská práce obohatila mé zkušenosti z dosavadní praxe vychovatelky domova mládeže a nelze je vyjádřit než slovy Konfucia:

„Trojí cestou můžeme dojít k moudrosti: za prvé cestou přemýšlení, cestou nejušlechtilejší, za druhé cestou napodobování, cestou to nejhezčí, za třetí cestou zkušenosti, cestou to nejtěžší.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- BLÁHA, V. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. 1. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 116 s. ISBN neuvedeno.
- ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. 3. doplněné vydání. Tišnov : SURSUM, 1997. 156 s. ISBN 80-85799-03-0.
- ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospělých s faktory optimalizace*. Dotisk prvního vydání. Brno : Nakladatel Jan Šabata, 2000. 378 s. ISBN 80-7239-060-0.
- HÁJEK, B. aj. *Pedagogika volného čas*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2003. 105 s. ISBN 80-7290-128-1.
- HÁJEK, B. aj. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-807367-473-1.
- HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007, 128 s. ISBN 371-80-7367-233-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., doplněné vyd. Praha : Avicenum, 1983. 284 s. ISBN 80-201-0098-7.
- NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 4. Vyd. Praha : Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. Vyd. Praha : Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1. Vyd. Praha : Karolinum, 2005. 477 s. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
- Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.
- Vyhláška č. 343/2009 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.
- Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Tauferova střední odborná škola veterinární Kroměříž, *Historie školy*. [online]. 28. února 2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z <http://vetkm.cz/o-skole/historie-skoly/>.

PŘÍLOHA

DOTAZNÍK

Milí studenti,
studuji na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a v rámci zpracovávání bakalářské práce na téma „Volnočasové aktivity v domově mládeže“ Vás prosím o anonymní vyplnění tohoto dotazníku.

Děkuji Vám za spolupráci.

Jana Kašparová

Ročník:

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

1. Jak převážně využíváte volný čas? A proč právě tak?

- a) Využívám jej převážně aktivně (sport, četba),
protože:
- b) Využívám jej převážně pasivně (sledování TV, DVD, PC),
protože:

2. Nudíte se, volném čase a proč?

- a) Ano, protože.....
- b) Ne, protože.....
- c) Někdy, protože.....

3. Chtěl/a byste trávit volný čas jiným způsobem a jakým?

- a) Ano.....
- b) Ne.....

4. Označte své obvyklé volnočasové aktivity (i více možností):

- a) sport
- b) sledování televize a filmů na DVD
- c) PC a internet
- d) sběratelství
- e) přátelská a kamarádská setkání
- f) pobyt v přírodě, turistika
- g) kultura
- h) četba knih
- i) mimoškolní vzdělávání (jazykové, hudební atd.)
- j) návštěva restauračních zařízení
- k) práce se zvířaty
- l) jiné (napište jaké)
-

5. Jste ve výběru aktivit limitován/a množstvím finančních prostředků a jak?

- a) Ano.....
- b) Ne.....
- c) Částečně.....

6. Kdo ovlivňuje Váš výběr volnočasových aktivit a jak?

- a) Jen já sám/sama.....
- b) Kamarádi.....
- c) Rodiče.....
- d) Jiné (např. média, nabídka DM, škola)
-

7. Jak trávíte většinou svůj volný čas v domově mládeže?

.....

.....

.....

.....

.....

8. Které volnočasové aktivity nabízené domovem mládeže využíváte? (i více možností)

- a) sportovní kroužek (florbal, fotbal)
- b) pohybové aktivity (nohejbal, volejbal)
- c) výtvarný kroužek
- d) keramický kroužek
- e) čtenářský a hudební klub
- f) střelecký kroužek
- g) kroužek informatiky

9. Jak nabídku aktivit hodnotíte a je pro Vás dostatečná/nedostatečná a proč?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Co Vás motivuje k účasti na kroužcích, proč se jich účastníte, případně neúčastníte?

.....

.....

.....

.....

.....

11. Která denní doba je podle Vás nejvhodnější pro organizované volnočasové aktivity (kroužky apod.)?

- a) 14.00 – 17.00 hodin
- b) 17.00 – 20.00 hodin
- c) 20.00 – 23.00 hodin

12. Jste ochoten/ochotna se částečně finančně podílet na zajištění materiálu pro kroužek (např. nákup keramické hlíny, barev, malířských pláten, příspěvek na vstupné)?

- a) ano
- b) ne
- c) těchto aktivit se neúčastním

13. Které další aktivity byste v nabídce domova mládeže uvítal/a? (i více možností)

- a) odborné přednášky a besedy
- b) návštěvy divadel
- c) promítání filmů
- d) kynologický kroužek
- e) zooveterinární kroužek
- f) jezdecký kroužek
- g) kroužek vaření
- h) ekologický kroužek
- i) jiné

14. Jaké aktivity byste uvítal/a v případě spolupráce se subjekty poskytujícími zájmové činnosti?

- a) kurz tance a společenské výchovy
- b) jazykové kurzy
- c) dramatický kroužek
- d) kroužek myslivosti
- e) jiné, uveďte jaké

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Jana Kašparová
Název katedry a fakulty:	Katedra sociologie a andragogiky Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Název bakalářské práce:	Volnočasové aktivity v domově mládeže
Název v angličtině:	Leisure Time Activities in the Youth Home
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Počet znaků:	76 480
Počet příloh:	1
Počet použitých zdrojů:	19
Klíčová slova:	adolescence, domov mládež, volnočasové aktivity, volný čas, výchova mimo vyučování
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami v domově mládeže. Jejím cílem je zjistit jak tráví volný čas žáci Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži, jaké volnočasové aktivity nabízené domovem mládeže využívají a které nové aktivity by uvítali. V první části práce jsou vymezeny pojmy jako volný čas, funkce volného času, výchova a volný čas. Druhá část se věnuje vývojovému období adolescence. Třetí část charakterizuje domov mládeže a vymezuje pojmy s ním související. Na ni navazuje představení Tauferovy střední odborné školy veterinární v Kroměříži a jejího domova mládeže. Výsledky výzkumného šetření bude možné použít v následujícím období při sestavování plánu činnosti domova mládeže.
Klíčová slova v angličtině:	adolescence, youth home, leisure time activities, leisure time, education outside the classroom
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with the leisure time activities in the youth home. Its aim is to find out how the students of the Taufer's Veterinary High School in Kroměříž spend their leisure time, which leisure time activities offered by the youth hotel they take part in and what kind of activities they would welcome. In the first part of the thesis the terms leisure time, function of the leisure time, education and leisure time are defined. The second part focuses on the adolescence as a developmental period. The third part characterizes the youth home and defines

the terms connected with it. It is followed by the introduction of the Taufer's Veterinary High School in Kroměříž and its youth home.

The results of the research investigation are to be used for planning the youth home activities in the following term.